

magaspartjára támaszkodik. Ez a régi folyóág a Habsburg katonai felmérések alapján a Fehér-Körösbe csatlakozott. A bronzkori Békés-Várdomb tell település szintén ennek a folyónak, annak is a DK-i partján található. A Gyepesi-átkelőn végzett ásatás célja a korai és a középső bronzkori tell települések és a nyílt színi telepek között fennálló gazdasági és politikai kapcsolat kérdésének a megválaszolása és elemzése.

A lelőhelyen végzett szisztematikus terepbejárás és magnetométeres kutatás alapján egy feltételezhetőleg leégett, derékszögben elkanyarodó, 10×5 m-es házstruktúrát találtunk. Az ún. „oakfield” próbák (rövid szárú fúróval vett talajminták) egy emberi megtelepedést mutató 30–40 cm vastag intakt régészeti réteget mutattak 100 cm-el a mai felszín alatt. A megnyitott 6×6 m-es szelvényben a fent említett struktúra kb. 1/3-át és az azon kívül eső régészeti jelenségeket vártuk.

Az ásatás során a mikroszint-követéses rétegtani módszert alkalmaztuk. A felső szántott réteget egy iszapolókanalas Bobcat-tel távolítottuk el. A továbbiakban kézi szerszámokkal dolgoztunk a 2×2 m-es négyzetekre felosztott szelvényben. Az elsőként megtalált régészeti jelenség három korai és középső bronzkor határára datálható, szürke hamus kitöltésű gödör volt. A gödröktől É-ra rengeteg vesszőlenyomatos paticsot találtunk mind a struktúrán (továbbiakban ház) belül, mind kívül. Eltávolítva egy vastagabb törmelékréteget, sok állatcsont és kagylóhéj került elő a házban kívül, a feltételezett déli falmaradvány mellett. A házban belül több, a háztartáshoz tartozó összetört és ép edényre bukkantunk a fal maradványai között és a fal alatt. Az elbontott paticsréteg alatt elszórtan jelentkező fehér színű tapaszok nagy valószínűséggel az átégett padló maradványai, amely padló a ház leégése során erősen bolygatottá vált. A Ny-i fal mentén egy hosszú, átégett famaradvány került elő, amely valószínűleg a ház tetőszerkezetét tartó cölöpök egyike. Az épen megmaradt kisméretű edények tipológiailag az ottományi kultúrához tartoznak. A házban kívül egy nagyobb kagylóhalom alatt egy füles bronzhorogra bukkantunk. Az egész ásatás során nagyon kevés kőeszköz és fémsalak került elő. A salak hiánya azért érdekes, mert a terepbejárás során erről a területről szép számmal gyűjtöttünk.

Az ásatás végére a házban belül eljutottunk a padlószintig. Minden régészeti jelenségből vettünk flotációs mintát, valamint a betöltési rétegeket átrostáltuk az apróbb leletek megmentése érdekében.

BÓKA GERGELY – PAUL R. DUFFY

375. Tarjánpuszta határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, LT?, Ró, N, Á, Kk
2006. decemberben terepbejárást végeztem Tarjánpuszta területén.

Kiskúti-rét I.: A 82. sz. főút mellett egy kis patak ÉNy-i oldalán, részben a meredek domboldalon a korábbiakban római villára utaló leletanyagot regisztráltak, ugyan-

itt római és középkori érmekeket is találtak. A lelőhely valószínűleg azonos a Sztachovics Remig és Lovas Elemér által is említett *Lakatos-réttel*, ahol a 19. században római leletek és épületmaradványok kerültek elő, valamint egy töltésszerű vonulat (út?) maradványait is észlelték. Lovas leírása alapján azonban a hely nem lokalizálható egyértelműen. A terepbejárás idején a művelés alatt álló területen a növényzet akadályozta a leletészlelést, ennek ellenére sikerült megtalálni a villa helyét: az erdő széléhez közel mintegy 100–120×80 m nagyságú területen számos téglá-, habarcs-, és kötödék hevert a szántásban. A villa helyét K felé a patak irányába enyhén lejtő felszínen jelölték ki. Tegula-, és imbrextödékek egészen a patakmeder széléig megtalálhatók voltak. Az épületmaradványok helyén túl elsősorban É felé, a meredek domboldal irányába terjed ki a lelőhely, errefelé több edénytödéket találtam. A terepbejárás említett körülményei miatt azonban a lelőhely kiterjedését csak nagy vonalakban határozhattam meg.

Látványtő: A már korábban is ismert vaskohó-lelőhely (I.) a Kossuth Lajos u. DNy-i házsorának telekvégein, a Pándzsa egyik ágára dűlő domboldalon helyezkedik el. A domboldalon nagy számban találtam vassalakdarabokat és ezek mellett szórványosan Árpád-kori és őskori edénytödékeket. A lelőhely ÉK felé valószínűleg kiterjed a beépített területre; DK-i szélét sem sikerült meghatározni. A felszíni leletanyag ÉNy-i irányban egészen a legszélső (1602 hrsz.) telek széléig volt követhető. A telek elülső részén több méter magas feltöltés volt, hátsó része pedig egy kisebb mélyedés (lényegében patakmeder), amelyet részben nádas borított. A patak a Pándzsa egyik mellékveze, amelynek éppen itt, az 1602 hrsz. telek ÉNy-i szélénél van a forrása (ma is csordogál belőle a víz).

A II. sz. lelőhely az 1602 hrsz. telektől Ny-ra, a községbe vezető úttól egészen a Pándzsa mellékágának medréig terül el. A felszíni leletanyag legnagyobb számban az imént említett forrás környékén volt megfigyelhető. Kisebb-nagyobb vassalakdarabok mellett kézzel formált atipikus őskori töredékek kerültek elő, köztük néhány keltagyánús darab. Salakmaradványokat a megjelölt területen mindenütt találtam. A forrás közelében egy kisebb kb. 5×5 m-es gödröt (tavacsát) ástak. A föld ki-markolásakor régészeti értékek sérülhettek. A közelben több betonaknát lehetett látni, amelyek szintén bolygathatták a lelőhelyet. A két lelőhely minden bizonnyal összefügg egymással.

Szilás: A községtől délre, a Pándzsa egyik forrásához közel szórványosan Árpád-kori kerámatödékeket találtam. A leletek elsősorban a forrás irányába lejtő domboldalon kerültek elő. A forrás körüli mélyebb völgyfenéken ligetes bozót található, ettől D-re és DK-re lévő majdnem sík szántóterületen szintén találtam elszórtan Árpád-kori töredékeket. Az Árpád-kori telepnyom sarló alakban veszi körül a völgyteknőt.

Vasasföld I.: Az avar kori és Árpád-kori vaskohóiról és telepmaradványairól ismert dűlő a község DNy-i széle

és a 82. sz. főút között kerül el. A területen a korábbi – elsősorban Gömöri János nevéhez fűződő – kutatás hat lelőhelyet különített el. A terepbejárás idején a dűlő területének nagy része a növényzet miatt terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult. Egyedül a Vasasföld I. lelőhely ÉK-i részét és közvetlen környékét tudtam átvizsgálni, egy ÉNy–DK-i irányban húzódó dűlőút és a Pándzsa egyik mellékága közötti enyhén dombosodó területrészt. A nem ideális észlelési körülmények ellenére több vassalakdarabot találtam a felszínen. Megfigyeltem továbbá egy az említett dűlőúttal párhuzamosan futó, 140 m hosszú, mintegy 2 m széles világos színű sávot, amely minden bizonnyal az egyik – az 1974-es vagy 1975-ös ásatás folyamán kitűzött – régészeti kutatóárok helyét jelzi.

Vasasföld V. (Csúcsosdomb): A Pándzsa-ér és a 82. sz. főút között markánsan kiemelkedő dombot már hosszú ideje ismeri a régészeti kutatás. A domb felszínén Árpád-kori, és késő középkori cserepeket, egy kora népvándorlás kori és egy kora vaskori edény töredéket találtak. A domb ÉNy-i részét a növényi törmelék teljesen elfedte, így csak a DK-i fertályt járhattam be. Ezen a részen kis számban késő középkori cseréptöredékeket találtam.

TAKÁCS KÁROLY

376. Tatabánya, Csákányos-pusztá

(Komárom-Esztergom megye) B, Kö

2006. június 23. és július 14. között folytattuk a Csákányos-pusztán álló középkori templom maradványainak és a körülötte fekvő temető feltárását. Az idei ásatási szezonban a templom körül két újabb szelvényt nyitottunk, amelyből további 20 sír került elő, illetve az előző évek szelvényeiből átnyúló további vázrészeket bontottunk ki. Megfigyelhető volt ezeken a részeken is, hogy a gyermekvázakat nem temették olyan mélyre, mint a felnőtteket. Kísérletet tettünk arra is, hogy a település helyét is megtaláljuk, összesen 100 m hosszúságban jelöltünk ki 1 m szélességű kutatóárkokat a környező területeken, de településobjektumot nem találtunk, csak a humuszban 14. századi edénytöredékeket és néhány őskori, talán késő bronzkori darabot.

LÁSZLÓ JÁNOS

377. Tatabánya, Szelim-barlang

(Komárom-Esztergom megye) U, B, Ró?, Á

A barlang csarnokából, a Ny-i (nagy) bejárat közeléből átforgatott, az 1930-as évek ásatásai során ide felhalmozott agyagos, kötörmelékes löszből a 2006. évi tereprendeziési földmunkák során rendkívül alapos kézi válogatással 3 kőeszköz, 654 kerámiatöredék és 1 kagylóhéj került elő.

A kőeszközök T. Dobosi Viola meghatározása alapján a neolitikumba sorolhatók. Jellegzetes darab a lidit alapanyagú, sötétszürke színű, 40,5 mm hosszú, max. 20,5 mm széles és 6 mm vastag pengevakaró; jellegte-

len az úrkúti radiolarit alapanyagú, barna színű, 45,2 mm hosszú, max. 28,5 mm széles és 6,5 mm vastag, szabálytalan alkú szilánk. Az egyetlen csiszolt eszköz a bazaltból készült 43 mm hosszú, max. 30 mm széles és 13 mm vastag balta vagy ék.

Kisné Cseh Julianna szakvéleménye szerint a másodlagos helyzetből előkerült nagy mennyiségű kerámiatöredék mintegy 95%-a őskori, s azon belül is mintegy 70% bronzkori. Az őskori kerámiatöredékek nagy része fazék- vagy más durvább kivitelű tárolóedény díszítetlen oldal- és fenéktöredéke. Az előkerült régészeti leletanyagban rovábbra is markánsan képviselték a Zseliz-kultúrához köthető töredékek. A bronzkori kultúrák közül a dunántúli mészbetétes edények kultúrája és a halomsíros kultúra anyaga a domináns, az utóbbi karakterisztikusabb jegyekkel is képviselt, mint a korábbi évek anyagában.

Egy darab korongolt, barna sávós oldaltöredék és egy vastagabb oldaltöredék talán római kori.

A 2006. évi anyagban kevesebb az Árpád-korba és középkorba sorolható leletanyag, mint a korábbi években. Többek között ide tartozik egy díszítetlen oldaltöredék, egy kívül fekete, belül barna, lapos hullámvonalakkal díszített, szintén fekete színű oldaltöredék, fenéktöredék bélyeggel, kifelé megvastagodó peremű fazék peremtöredéke, s egy csigavonallal díszített korsó nyaktöredéke.

JUHÁSZ MÁRTON

378. Tác, Gorsium

(Fejér megye) B, Ró, N, A, Á, Kk, Kú, Tö

2006. május–júniusban terepbejárást és műszeres leletfelderítést végeztünk a Gorsium Régészeti Park területétől É-ra található 25 ha földterületen. Itt található a Gorsium–Herculiával azonosított római kori település: 9 épület és az amphiteatrum helye azonosítható. Római kori bennszülött településrész azonosítható a 017/2 hrsz. terület É-i végén. A 4. századi É–D irányú főútja Gorsium–Herculiának a 024 és 017/2 hrsz. földeken követhető. A 024, 017/2 (D-i fele), 017/3 (D-i fele), 017/4 (D-i fele) hrsz. földeken nagy mennyiségű középkori leletanyag is előkerült, amely az Árpád-kortól a kora újkorig terjed. Egy középkori épület helye is azonosítható. A 017/3 hrsz földön a 2. szektor körzetében kora avar kori használatra utal a bronz szíjvég. Szórványosan őskori (bronzkori?) kerámia került elő a teljes területen.

A 017/4 hrsz. területén néhány kerámiatöredék feltételezhetően 5–6. századnak tartható. A korábban részben lelőhelyet nem tartalmazó, illetve a Topográfia 13/3, 13/4, 13/10 lelőhelyeként nyilvántartott terület egységesen a 13/1 lelőhelyhez tartozik, egybefüggenek, amelyet ezek után 13/1 néven tartunk nyilván. A terepbejárás tulajdonviszonyok által lehatárolt területén nem ér véget a lelőhely; mind É, mind K felé nem tekinthető lezártnak. Megállapítható, hogy a hosszú évek óta komoly problémát okozó illegális fémkereső használata a terepbejárás terü-